

Analiza kriminalističkih romana Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica, Samo prividna smrt autorice Tess Gerritsen i različiti aspekti nasilja nad ženama

Fibinger, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:918712>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Ines Fibinger

**Analiza kriminalističkih romana *Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica,*
Samo prividna smrt autorice Tess Gerritsen i različiti aspekti
nasilja nad ženama
(DIPLOMSKI RAD)**

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Ines Fibinger

Matični broj: 21096

**Analiza kriminalističkih romana *Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica,*
Samo prividna smrt autorice Tess Gerritsen i različiti aspekti
nasilja nad ženama**

(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost - opći kroatistički smjer

Mentor: Prof. dr. sc. Marina Biti

Rijeka, 23. rujna 2019.

Sažetak

Ovaj diplomski rad prikazao je analizu pet kriminalističkih romana autorice Tess Gerritsen: *Kirurg*, *Šegrt*, *Grijesi*, *Dvojnica*, *Samo prividna smrt*. Cilj je bio pobliže predstaviti elemente kriminalistike u romanima na temelju pogleda različitih teoretičara. U romanima se isto tako obrađuje i problematika nasilja nad ženama koje je u njima zastupljeno u velikoj mjeri. Teorijski dio rada predstavio je kriminalistički roman točnije pobliže su opisana svojevrсна pravila o tome što bi svaki dobar kriminalistički roman morao sadržavati. Predstavljen je i položaj žena kroz povijest odnosno feministički valovi i njihovi ciljevi i nastojanja. Obradena je tema nasilja odnosno definiranje nasilja kao i vrste nasilja koje postoje. Istraživački dio sastoji se od kriminalističke analize navedenih romana. U toj analizi vidljivo je da se najčešće poštuju navedena pravila dok je samo nekoliko pravila znatno izmijenjeno ili zastarjelo. Isto tako obrađen je položaj žena, ali i vrste nasilja koje su prisutne u tim romanima. Vidljivo da je u njima zastupljeno prvenstveno fizičko, ali i seksualno nasilje.

Ključne riječi: kriminalistički roman; nasilje; fizičko nasilje; seksualno nasilje; ubojstvo; feminizam; Tess Gerritsen

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Karakteristike kriminalističkog romana	2
2.1. Viđenja Igora Mandića	2
2.2. Viđenja Pavla Pavličića	3
3. Zadovoljenje pravde/kazna	5
4. Položaj žena	6
5. Nasilje	10
6. Vrste nasilja	13
6.1. Psihičko i emocionalno zlostavljanje	13
6.3. Seksualno nasilje i silovanje	14
6.4. Trgovina ženama i prisilna prostitucija	16
6.5. Obiteljsko nasilje	17
6.6. Ostali oblici nasilja nad ženama	18
7. Tess Gerritsen	19
8. Kriminalistički elementi u romanima <i>Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica, Samo prividna smrt</i>	21
8.1. Pravila koja se poštuju	21
8.2. Pravila koja se ne poštuju ili se djelomično poštuju	26
8.3. Uloga doktora u kriminalističkim romanima <i>Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica, Samo prividna smrt</i>	29
9. Položaj žena u romanima	31
10. Nasilje u romanima	35
10.1. Seksualno nasilje	35
10.2. Fizičko nasilje	37
10.3. Prisilna prostitucija	38
11. Zaključak	39
Popis literature	40

1. Uvod

Tema ovog diplomskog rada je analiza pet kriminalističkih romana *Kirurg*, *Šegrt*, *Grijesi*, *Dvojnica*, *Samo prividna smrt* autorice Tess Gerritsen. Cilj je bio pobliže predstaviti elemente kriminalistike u romanima na temelju pogleda različitih teoretičara. U romanima se isto tako obrađuje i problematika nasilja nad ženama.

Rad je podijeljen u tri cjeline. U prvom dijelu rada teorijski će se predstaviti kriminalistički roman točnije opisat će se znamenita pravila različitih teoretičara o tome što bi svaki dobar kriminalistički roman morao sadržavati. U pitanju su teorijska stajališta te Stanka Lasića, Pavla Pavličića Igora Mandića. Predstaviti će se i položaj žena kroz povijest gdje je bitnu ulogu odigrao feminizam. Obradit će se i tema nasilja općenito, a poseban naglasak će biti na vrstama nasilja nad ženama koje je velikoj mjeri zastupljeno u svim navedenim romanima. Taj dio poziva se na teorije Mladena Singera odnosno Maje Mamule, Đurđice Kolarec i Nele Pamuković. Zatim će se predstaviti biografija autorice Tess Gerritsen. Središnji dio rada obradit će kriminalističku analizu navedenih romana. U toj analizi vidljivo je koliko se poštuju odnosno ne poštuju pravila kada su u pitanju kriminalistički romani. Isto tako će se obraditi položaj žena, ali i vrste nasilja koje su prisutne u tim romanima. U zaključku će se navesti saznanja do kojih se došlo tijekom izrade diplomskog rada.

Prilikom pisanja ovog rada, korištena je literatura prvenstveno na hrvatskom, ali i na engleskom jeziku. Metoda koja je korištena prilikom pisanja je metoda dedukcije. Na taj su način predstavljeni elementi koji bi trebali biti zastupljeni u kriminalističkom romanu, ali i položaj žena te prisutnost nasilja u romanima.

2. Karakteristike kriminalističkog romana

U knjizi *Teorija književnosti* Milivoj Solar navodi da su obilježje kriminalističkog romana stanovite zagonetke koje autor predstavlja čitatelju, a tiču se otkrivanju ubojice te pritom želi zabaviti čitatelja. U svom članku *Kneginja iz Petrinjske ulice - prvi hrvatski kriminalistički roman*, Mateja Fumić ističe kako su kriminalistički romani danas sve više popularni te da autori često u njima kritiziraju i iznose društvenu stvarnost. U svom radu *Hrvatski kriminalistički roman*, Sanela Beneš ističe sljedeće:

"Kriminalistički roman se može promatrati kao novčić s dva lica. Kriminalistički roman se tako sastoji od zbilje, realnosti i od moguće konstrukcije te zbilje." (Beneš 2017: 15)

Zdenko Škreb u svojoj knjizi *Književnost i povijesni svijet* navodi da kriminalistički roman ima ustaljenu shemu radnje odnosno da i sam čitatelj već zna što da očekuje.

"Istina je da su leš i krv rekviziti, kao što je i detektiv rekvizit, ni prema jednom ni prema drugom nema čitalac sentimentaln odnos; ali i jedno i drugo ima određenu funkciju u shemi, detektiv funkciju pobjedonosnoga intelekta, a leš i krv funkciju simbola straha i groze kao osnovnih značajki svijeta u kojemu živimo." (Škreb 1981: 215)

2.1. Viđenja Igora Mandića

Kada se govori o kriminalističkim romanima, bitno je spomenuti Igora Mandića i njegovu knjigu *Principi krimića* u kojoj navodi dvadeset pravila koja bi trebala biti prisutna u svakom dobrom kriminalističkom romanu. Ta pravila, kojih bi se trebao pridržavati svaki autor kriminalističkih romana, napisao je

teoretičar i pisac kriminalističkih romana S. S. Van Dine još 1928. godine. Najčešće se ta pravila i danas poštuju iako su neka doživjele manje ili veće preinake. Jedno od pravila koja se poštuju je svakako ono da kriminalistički roman ne može postojati bez leša, a isto tako i bez policajca ili detektiva koji će uhvatiti ubojicu. Također se poštuju pravila da u kriminalističkom romanu ne bi trebalo biti dugačkih opisa i dubokih analiza koje bi odvratile pozornost s onog što je zapravo bitno, a to je zločin. Pored toga poštuje se pravilo kako najčešće postoji samo jedan krivac kao i ono da ubojicu pokreće osveta odnosno da je ubojstvo osobne prirode. Jedno od pravila koja se u većini slučajeva više ne poštuje je ono da u kriminalističkom romanu ne bi trebala postojati ljubavna priča. Uz to se ne poštuje ono pravilo da samo jedan detektiv vodi slučaj. Važno je spomenuti i Mandićevo stajalište o liku doktora, npr. psihijatra koji su nekad prisutni u kriminalističkim romanima, što je svojevrsna novina. Navodi da oni mogu imati ključnu ulogu u razrješavanju slučajeva ukoliko se pokaže da ubojica ima neku duševnu bolest. Psihijatar isto tako može analizirati psihi ubojice, njegove motive te time uvelike može pomoći u istrazi jer je za ta saznanja potreban određeni stupanj znanja i vještine. Mandić isto tako navodi da postoji tendencija da u kriminalističkom romanu bude prisutan doktor koji je zao točnije koji može zloupotrijebiti svoj položaj.

2.2. Viđenja Pavla Pavličića

Bitno je spomenuti i teze Pavla Pavličića koji u knjizi *Sve što znam o krimiću* navodi kako prošlost ima važnu ulogu u kriminalističkom romanu te smatra da sve ono što se događa u sadašnjosti ima temelj u nekom događaju koji se dogodio u prošlosti. On, kao i Mandić, smatra da se često javlja tendencija da motiv zločina bude osveta. Pavličić navodi i tezu o detektivu koji odskače od ostalih po tome što većinom sam rješava slučajeve. Pavličić također ističe da je

to dokaz da se kriminalistički roman ne može odnositi na stvarnost budući da zločine u stvarnosti najčešće rješava više detektiva. Također ističe da postoje dva tipa pripovjedača u kriminalističkom romanu. To je pozicija doktora Watsona kod koje se radi o promatraču koji pripovijeda o zbivanjima. Druga pak pozicija naziva se pozicija Philipa Marlowea. Odlika je te pozicije da pripovjedač, detektiv izlaže događanja u prvom licu, kao i svoja razmišljanja i osjećaje. Pavličić ima teoriju i o vremenu u kriminalističkom romanu. Naime, naglašava da vrijeme u kriminalističkim romanima mora biti ograničeno odnosno da radnja krimića mora biti smještena u određeni period kako bi se na pravi način prezentirao i zločin, ali i potraga za krivcem. Što se tiče prostora u krimiću navodi da dobar krimić mora imati odliku da je ograničen na mali prostor npr. jednu kuću ili grad. Postoji tendencija da istražitelj zbog istrage nekada i putuje no da se isto tako stalno vraća na mjesto gdje je sve započelo.

3. Zadovoljenje pravde/kazna

Što se tiče pravde odnosno kazne bitno je spomenuti stajališta Stanka Lasića koji u knjizi *Poetika kriminalističkog romana* ističe da će svaki zločinac uvijek biti kažnjen sukladno s normama društva čiji je pripadnik. Navodi dva oblika pravedne kazne. Prvi oblik je onaj kada je zločinac već uhvaćen te ga sustiže pravedna kazna. U drugom obliku zločinac ne želi da bude uhvaćen no svejedno na kraju bude pravedno kažnjen. Cilj je svakako jasan, da se zlo mora suzbiti odnosno da svako zlodjelo mora pratiti odgovarajuća kazna. Lasić nadalje navodi da se pravednoj kazni suprotstavlja trijumf zla, a to znači da ubojica ne bude uhvaćen i priveden pravdi. U tom slučaju zločinac je pobjednik te može nesmetano nastaviti vršiti teror nad nevinima. Vrlo rijetko se u kriminalističkom romanu dešava da bude kažnjen čovjek koji zapravo nije kriv odnosno koji je nevin. Situacija u kojoj nevinog čovjeka čeka nepravedna kazna odnosno smrtna kazna odlika je romana u kojem prevladava zlo. Slično stajalište prema kazni ima i Pavao Pavličić koji ističe da je sudbina ta koja je zaslužna da svi likovi odgovaraju za svoje odluke. Ističe to da je prisutna pravda zbog koje će odgovarati svi oni koji to zaslužuju. Zanimljivu teoriju ima Branimir Donat koju navodi u knjizi *Prakseologija hrvatske književnosti III. modernizam i postmodernizam*. On ističe da je obilježje likova u kriminalističkim romanima da su crno-bijeli kao i to da romani moraju imati sretan kraj. Dobro mora pobijediti zlo, tj. ubojica mora biti otkriven i dobiti kaznu koju zaslužuje.

4. Položaj žena

Kada je u pitanju položaj žena, Suzana Jagić u svom članku *Položaj žena kroz povijest* ističe da je ta tema najintragantnija povjesničarima te da se tome uveliko posvećuje pažnja. Navodi da je položaj žena u prošlosti bio umnogome drugačiji nego danas. To se prvenstveno odnosi na činjenicu da su žene najčešće bile samo u kući i bile domaćice dok su muškarci bili ti koji su sudjelovali u javnom životu. U svojoj knjizi *Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta*, Judith Butler navodi sljedeće:

"Rasprava se dalje zamršuje tvrdnjom Luce Irigaray kako žene nose paradoks, ako ne proturječje, unutar samog diskurza identiteta. Žene su "spol" koji nije "jedan" ... Drugim riječima, žene su spol koji ne može misliti, jezična odsutnost i neprozirnost." (Butler 2000: 24)

Judith navodi nadalje kako Irigaray ističe kako ženski spol nije ograničen i kako ga se zapravo ne može točno odrediti. Prema tome, žene su spol koji nije "jedan" već je mnogostruk. Butler navodi da Simone de Beauvoir smatra kako žena kao žena nije to od rođenja već da mora to postati kroz život. Isto tako Butler ističe sljedeće:

"S. de Beauvoir smatra da bi žensko tijelo trebalo biti mjesto i sredstvo slobode žena, a ne neka definirajuća i ograničavajuća bit." (Butler 2000: 26)

Najvažniju ulogu za formiranje ženske svijesti i samostalnosti ima svakako feminizam. Kad je pitanje definicija feminizma i njegovih ciljeva, u Hrvatskoj enciklopediji navodi se sljedeće:

"Feminizam (franc. feminisme, prema lat. femina: žena), društ. pokret i svjetonazor koji se zalaže za unaprjeđenje položaja žena uklanjanjem

spolne dominacije i diskriminacije (seksizma) i promicanjem rodne jednakosti u svim područjima života." ¹

Za feminizam Susan Aice Watkins u svojoj knjizi *Feminizam za početnike* navodi sljedeće:

"Feminizam ustaje protiv podjele rada u svijetu, prema kojoj su muškarci gospodari javne sfere - rada, sporta, rata, države - dok žene besplatno obavljaju mukotrpne kućanske poslove i sav teret obitelji nose na svojim leđima." (Watkins 2002: 3)

Začetkom feminističkih strujanja smatra se kraj 18. stoljeća kada je Mary Wollstonecraft objavila svoju knjigu *Obrana prava žena*. Tada su žene počele raditi no s velikim razlikama u odnosu na muškarce, kao npr. to da nisu bile jednako plaćene. Također su žene tada bile podređene kako u društvenom tako i u političkom djelovanju. Tom knjigom, ali i onom iz 1706. godine autorice Mary Astell *Reflections of Marriage*, žene su uvidjele u kakvoj su zapravo situaciji te su se odlučile boriti protiv muške nadmoćnosti odnosno patrijarhalnog uređenja i neravnopravnosti koja je tada bila svugdje prisutna. Tako su npr. žene bile uskraćene kad je obrazovanje u pitanju, nisu imale pravo glasa kao ni to da imaju imovinu. U potpunosti su ovisile o muškarcima.

Feminizam se formirao u tri odnosno četiri vala djelovanja. Prvi val djelovao je u 19. i početkom 20. stoljeća i to ponajviše u Ujedinjenom Kraljevstvu i Sjedinjenim Američkim Državama. Glavni cilj ovog vala bio je uglavnom usmjeren na ostvarivanje prava na obrazovanje, zaposlenje kao i na pravo glasa. Žene koje su djelovale u prvom valu nazvane su sufražetkinje. Jedna od najznačajnijih ličnosti u tom valu je Emmeline Pankhurst. Još jedna žena koja je tada djelovala je i Emma Goldman koja je 1906. godine napisala esej *Tragedija*

¹ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19203>

ženske emancipacije. Tada su djelovali i Voltairine de Cley te Margaret Sanger, ali i Florence Nightingale kao i mnoge druge žene koje su bile različite dobi, rase i vjeroispovijesti.

Drugi val obilježava razdoblje 1960-ih i 1970-ih godina 20. stoljeća. Cilj tog vala je bio protiv neravnopravnosti u rodovima, ali težilo se i na mijenjaju zakona kao i na isticanju muškog nasilja. U vrijeme tog vala, dozvoljena je 1960. godine upotreba kontracepcijskih pilula. U drugom valu bitnu ulogu imao je radikalni feminizam koji se odnosio na probleme na ekonomskoj razini kako žena tako i muškaraca. Taj pokret je ukazao na problematiku fizičkog nasilja nad ženama, a isto tako je skrenuo pažnju na silovanja, obiteljsko nasilje kao i problematiku abortusa. Time su se problemi koji su do tada bili rezervirani isključivo na privatnost doma odnosno ostajali su unutar četiri zida počeli zanimati i javnost.

Treći val feminizma počeo je 1990. godine. Cilj tog vala je bilo isticanje žene kao subjekta, a ne kao do tada seksualnog objekta. Isto tako je cilj tog vala orijentiranost na individualna prava žena kao npr. medijske promjene. Također su tada došle do izražaja neke multikulturalne i multietničke organizacije. To je doprinijelo tomu da su žene maksimalno počele djelovati najviše do tada.

Četvrti val feminizma javlja se u Velikoj Britaniji 2013. godine. U tom valu djeluju Caroline Criado-Perez, Ikamara Larasi. Karakteristika tog vala feminizma je tehnologija. Ciljevi tog vala odnose se na različite aspekte na poslovnom planu kao npr. da žene rade posao koji žele, a ne koji im je određen kao i to da imaju mogućnost da dobiju promaknuće. Svakako je zastupljena i problematika ravnopravnosti u poslovima. Budući da ovaj val obilježava tehnologija mnoge feministice izražavaju se putem interneta što je svakako novina.

Danas, u 21. stoljeću žene imaju pravo glasa, obrazovanja, ali i da se mogu ostvariti i kao poslovne žene, a ne samo kao majke. Također imaju pravo na pobačaj odnosno same odlučuju o svom tijelu što je u prošlosti bilo nezamislivo. Sve je to moguće upravo zbog feminističkog pokreta. No, unatoč tome, žene su i danas i dalje žrtve nasilja.

5. Nasilje

Kad je u pitanju nasilje, Mladen Singer u svojoj knjizi *Kriminologija delikata nasilja: nasilje nad djecom i ženama, maloljetničko nasilje* poziva se na članak Maje Mamule *Nasilje nad ženama* u kojem ona ističe kako je nasilje dio modernog života odnosno da je stalno prisutno u različitim oblicima u svakodnevnom životu. Tako se nasilje može odvijati na ulicama, unutar četiri zida, a svakako u nasilje spada rat i razne strahote koje on donosi. Svakako tome pridonose i mediji koji svakodnevno daju informacije o nasilju u različitim dijelovima svijeta. Nasilje je isto tako veoma zastupljeno u različitim filmovima i serijama. Također ističe da je moderno doba omogućilo uvid u neke vrste nasilja kao npr. ratovi, ali da je činjenica da i dalje većina nasilja nije vidljiva odnosno otkrivena. Navodi da su žrtve najčešće toliko prestrašene da se ne usude suprotstaviti ili potražiti pomoć u vezi nasilja kojemu su izložene. Kada je riječ u nasilju nad ženama, Mamula navodi sljedeće:

"Osim toga, izložene su različitim oblicima nasilja u svim društvima, jedina je razlika u tome što oblici i njihov intenzitet variraju od društva do društva, kulture i vremena." (Singer 2005: 218)

Zanimljivo je da su najčešće muškarci ti koji primjenjuju silu bez obzira na spol žrtve, a kada se radi o nasilju u obitelji i na seksualnoj razini, najčešće žrtve su žene. Nadležne institucije ne pridaju dovoljnu pozornost nasilju općenito, a pogotovo ne nasilju nad ženama. Te institucije bi se trebale potruditi da se počinitelja spriječi u daljnjem napastovanju žrtve. Također, društvo često zatvara oči pred očiglednim nasiljem u neposrednoj blizini. Čak u slučaju da se obavijeste nadležna tijela, zakon često ne tretira pojedini slučaj kao zločin te nasilnik najčešće uopće ne biva kažnjen ili bude kažnjen s nekom neznatnom kaznom. Zbog svega toga umjesto da se nasilje maksimalno suzbije ono se minimalno kažnjava te se šalje poruka nasilnicima da mogu nesmetano nastaviti

vršiti nasilje bez straha da će biti primjereno kažnjeni za svoja zlodjela. Također je zastrašujuća činjenica da se u velikoj mjeri ženu krivi za nasilje koje je doživjela odnosno da je to zaslužila, što bi trebalo biti apsolutno nedopustivo. Mamula isto tako ističe činjenicu da su istraživanja pokazala da je nasilje nad ženama prisutno u svim dijelovima svijeta i to u vrlo velikim postocima.

"Dva su glavna prioriteta vezana uz problematiku suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja: obiteljsko nasilje i seksualno nasilje. U oba slučaja žene bivaju okrivljivane kao izazivačice koje pridonose i potiču nasilje."
(Singer 2005: 219)

Zanimljivo je istaknuti da se teško određuje što je to zapravo nasilje budući da se percepcija nasilja razlikuje od sredine do sredine. Nadležne institucije gledaju na nasilje svaka na svoj način, a nije rijetko niti da negiraju postojanje nasilja bez obzira na to što imaju pred sobom povrijeđenu ženu kao dokaz. Prema Deklaraciji o eliminaciji nasilja protiv žena Ujedinjenih naroda iz 1993. godine nasilje tako predstavlja fizičko, seksualno ili psihološko maltretiranje, kao i prijetnju, prisilu i svaki oblik uskraćivanja slobode. Pod nasiljem se tako smatraju ne samo fizičko, seksualno i psihološko nasilje u obitelji kao premlaćivanje, seksualno zlostavljanje, silovanje u braku, ali i genitalno sakaćenje koje je dio tradicije. Pod nasilje spada i psihološko nasilje, ali i seksualno uznemiravanje te zastrašivanje unutar društva. Isto tako, u kategoriju nasilja pripada i trgovina ženama te prisilna prostitucija i svaki drugi oblik nasilja, neovisno o mjestu gdje se događa, koji nije propisno kažnjen od strane nadležnih tijela. U svom članku *Nasilje*, Marija Žilić i Josip Janković navode za nasilje sljedeće:

"Nasilje je namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću,

psihološkim posljedicama, nerazvijenosti ili deprivacijom." (Janković, Žilić 2016: 69)

Kad je pitanju rasprostranjenost nasilja u kojem su žrtve žene, važno je dobiti točnu sliku o tome kako bi se na pravi način radilo na njegovom suzbijanju. Isto tako predstavlja problem odrediti točnu rasprostranjenost budući da u puno slučajeva nasilje nije niti prijavljeno pa se ne može dobiti realan, točan uvid. Svakako tome pridonosi i činjenica da same žene ne žele potražiti pomoć odnosno da ne prijavljuju nasilje. To ne čine zbog toga što su uvjerenе kako su same izazvale nasilnika odnosno osjećaju strah te se pribjavaju da će im se na neki način osvetiti. Također žene osjećaju sram te se boje kako će reagirati drugi ljudi na saznanje da su izložene nasilju. Jedan od razloga je i strah da bi mogle zbog prijavljivanja nasilja ostati bez djece, a isto tako postoji stanoviti strah od policije i suda, od sudskih procesa koji dugo traju, a samim time su iznimno stresni za žrtve. Žene također često misle da pojedinačan slučaj nasilja kojem su bile izložene nije dovoljan razlog za to da se obavijesti policija, a pored toga nasilnik je najčešće taj koji pruža financijsku sigurnost ženama te smatraju da su zbog toga primorane ostati uz njega. Kako bi se žrtve osjećale sigurnije odnosno kako bi ih se potaknulo da što više prijavljuju nasilje, nadležne institucije bi trebala reagirati na vrijeme kako bi pravda bila zadovoljena na pravi način i kako bi se žrtve osjećale donekle sigurno.

6. Vrste nasilja

Janković i Žilić u svom članku *Nasilje* ističu da Svjetska zdravstvena organizacija smatra da postoje tri velike skupine kad su u pitanju vrste nasilja, a da se one zatim dijele na podtipove. Te tri skupine se manifestiraju kao nasilje prema samome sebi koje može rezultirati samoozljeđivanjem ili čak samoubojstvom. Druga skupina je međuljudsko nasilje u koje se svrstava nasilje u obitelji koje može biti nad djecom, partnerom ili osobom starije životne dobi, ali i nasilje u zajednici koje uključuje nasilje nad poznatom ili pak potpuno nepoznom osobom. Treća skupina je kolektivno nasilje koje se odnosi na međusobno nasilje između pojedinih organizacija kako bi uspješnije ostvarili određene želje na političkom, ekonomskom ili pak socijalnom planu. Što se tiče različitih oblika nasilja postoji fizičko nasilje, seksualno te psihološko nasilje.

6.1. Psihičko i emocionalno zlostavljanje

U psihičko nasilje ubrajaju se raznovrsni aspekti na verbalnoj razini kao npr. omalovažavanje, vrijeđanje, ismijavanje, zastrašivanje, prijetnje. Također se ono ostvaruje kroz prijetnje silom, a može se odnositi na prijetnju fizičkim nasiljem, ubojstvom, samoubojstvom. U prijetnje silom ubraja se i zastrašivanje koje se manifestira kroz uništavanje stvari koje pripadaju ženi (npr. uništavanje dokumenata, uspomena, fotografija). Nadalje, psihičko nasilje odnosi se i na zlostavljanje na emocionalnoj razini i to u obliku omalovažavanja, ponižavanja, vrijeđanja, uništavanju ženinog samopouzdanja što može dovesti do toga da sama sebe okrivljuje za nasilje. U emocionalno nasilje spada i okretanje priče kad je nasilje u pitanju odnosno radi se o negiranju nasilja ili njegovom ublažavanju tvrdnjom da je to bila obična svađa. Treba istaknuti svakako činjenicu da se fizičkom nasilju pridaje veća pažnja pošto je vidljivo dok

psihičko nasilje najčešće ostaje neprimijećeno. Također se navodi činjenica da je žrtvama teže bilo podnijeti psihičko nego fizičko nasilje. Ističe se i drugačija percepcija društva kad je u pitanju psihičko odnosno fizičko nasilje, naime, žena koja je ostavila nasilnika zbog fizičkog nasilja naići će na odobravanje dok žena koja je bila izložena psihičkom nasilju neće naići na razumijevanje okoline. Teško je točno odrediti raširenost te vrste nasilja upravo zbog toga što najčešće ostaje neotkriveno.

6.2. Fizičko nasilje

U njega spadaju različite primjene sile od naguravanja, čupanja preko šamaranja pa sve do nanošenja lakših ili težih tjelesnih ozljeda zbog kojih žrtva može i umrijeti. Činjenica je kako je fizičko nasilje rašireno diljem svijeta pa iako se najčešće manifestira u vidu obiteljskog nasilja, ono se širi i u ostale segmente ženinog života. Istraživanja su pokazala da su u velikoj većini nasilnici upravo njihovi partneri ili bivši partneri. Najokrutnija posljedica fizičkog nasilja je svakako smrt žrtve, onda je riječ o ubojstvu.

6.3. Seksualno nasilje i silovanje

Kad je u pitanju seksualno nasilje, Mamula navodi sljedeće:

"Upravo problem točnog definiranja seksualnog nasilja, te u kojim se oblicima i rasponu pojavljuje, uzrokuje već godinama neslaganje i rasprave između različitih institucija, stručnjaka i stručnjakinja." (Singer 2005: 235)

Seksualno nasilje podrazumijeva svaki seksualni odnos koji se dogodi bez pristanka druge strane kao i svako neprimjereno komentiranje ili predlaganje. Tu vrstu nasilja obilježava i primjena sile, a može se manifestirati i kroz prijetnje ili ucjene kako bi se narušio mir žrtve. Taj oblik nasilja ima veoma široku primjenu, a odnosi se na različite segmente kao npr. seksualno uznemiravanje i zlostavljanje, ali i silovanje kao i trgovina ženama kako bi se ostvarila prisilna prostitucija ili pornografija.

Seksualno uznemiravanje manifestira se kroz svaki odnos prema drugoj osobi koji nije poželjan no nije obavezno da dođe do fizičkog dodira. Specifičnost kod uznemiravanja je ta da nije poželjno, a seksualno uznemiravanje je sve više zastupljeno na poslu, ali i u školama i na visokim učilištima. Kad je u pitanju silovanje, Mamula ističe sljedeće:

"Silovanje obuhvaća vaginalnu, analnu i oralnu penetraciju penisom ili objektima." (Singer 2005: 235)

Ima jako ozbiljne posljedice na žrtvu te se ona jako teško oporavlja. Žrtve osjećaju sram te često ne traže pomoć i ne prijavljuju silovanje. Kad je taj oblik nasilja u pitanju, najčešće se radi o mladim osobama, a u većini slučajeva silovatelji ostanu neotkriveni. Neprijavljivanju, a sami time i izostanku sankcioniranja krivca svakako doprinosi i činjenica da još uvijek postoje stanovite predrasude o ženama koje su doživjele taj oblik nasilja pa one mogu biti krivo shvaćene od društva ili nadležnih tijela ako se ne ponašaju u skladu s njihovim očekivanjima. Tako se npr. s jedne strane od žene očekuje da je tjeskobna, da osjeća sram te da na kraju ne prijavi nasilje. S druge strane se smatra da žena mora momentalno prijaviti silovanje koje je doživjela. Takav sličan odnos prisutan je i na sudu kada je u tijeku sudski postupak. Naime, s jedne strane žena bi se trebala pojaviti u ulozi žrtve te bi trebala biti vidljivo uznemirena, ali ujedno i kao svjedokinja koja ima hladan pristup i kontrolu. Ukoliko racionalno iznese činjenice, postoji mogućnost da neće biti promatrana

i smatrana za žrtvom. S druge pak strane ukoliko pokazuje izrazitu uzrujanost postoji mogućnost da je proglašena histeričnom, a samim time njezino svjedočenje neće imati dovoljno veliku težinu za pravilnu presudu. Postoje četiri glavna oblika kada je silovanje u pitanju, a to su: silovanje u svrhu seksualne ugone čija je odlika da je najčešće impulzivno; silovanje iz bijesa čije je obilježje da je počinitelj nošen osjećajima mržnje te nanosi teške tjelesne ozljede žrtvi; silovanje iz moći čiji je motiv pokazivanje nadmoći te silovanje koje ima obilježje sadizma odnosno koje ima obilježje rituala, koje se planira, a žrtve su podvrgnute mučenju i vezane su.

Činjenica je da se u mnogim zemljama silovanje još uvijek ne smatra zločinom ako je silovatelj ženin partner ili muž te im je nametnuto da prisile na spolni odnos ne smatraju silovanjem. Samo su neke zemlje počele pravilno sankcionirati silovanje u bračnim zajednicama, ali ipak stoji činjenica da je ženama najčešće iznimno teško prijaviti svog partnera.

6.4. Trgovina ženama i prisilna prostitucija

O tom obliku nasilja se sve više govori odnosno konačno se počinje smatrati ozbiljnim problemom. Taj oblik nasilja odnosi se na regrutiranje, transport, ali i skrivanje osoba, a cilj je u većini slučajeva iskorištavanje žena u seksualne svrhe. Mamula navodi sljedeće:

"Žene se odvozi na prijevaru, kidnapiranjem, zatvaranjem, lažnim obećanjima, u razvijenije države zapadnog svijeta, gdje ih se dalje preprodaje, najčešće u svrhe prisilne prostitucije i seksualnog ropstva."
(Singer 2005: 237)

Kad je riječ o trgovcima ljudima, radi se u većini slučajeva o jako dobro organiziranim kriminalcima koji na taj način zarađuju velike svote novca. Te

žene ostaju bez svega: osobnih dokumenta, osnovnih uvjeta za život, a najvažnije bez slobode. Ističe se kako ključnu ulogu imaju svodnici koji u cijelosti upravljaju ženama te im naređuju što i kako da rade te zarađuju na njima. Istraživanja su pokazala da godišnje ima oko četiri milijuna žrtava trgovine ljudima u svijetu dok je u Europi oko petsto tisuća, što je jako zabrinjavajuće. I u Hrvatskoj je prisutan taj problem na svim razinama odnosno, postala je zemlja preko koje se preprodaju žene, ali i zemlja krajnjeg odredišta. Kada se govori o trgovini ljudima navodi se sljedeće:

"Ogromne svote novca koje generira globalna industrija prostitucije ide direktno u džepove svodnika, trgovaca ljudima i vlasnika bordela, a indirektno pridonosi zaradi turističkih agencija, hotela, restorana, prevoznika i oglašivača." (Kolarec, Pamuković 2005: 8)

Iz svega toga je vidljiva zapanjujuća činjenica koliko zapravo sudionika ostvaruje profit od nečega toliko strašnog kao što je trgovina ljudima. Također se ističe kako ovakav oblik nasilja ne bi bio u porastu da ne postoji potražnja što je također zastrašujuće.

6.5. Obiteljsko nasilje

To je jedan od najzastupljenijih oblika nasilja. Dugo se smatralo da bi se obiteljsko nasilje trebalo ticati samo obitelji u kojoj se događa. Zbog toga je zapravo počinjena još veća šteta budući da je to imalo za posljedicu da počinitelj ne bude uhvaćen i da ne snosi posljedice za to što radi. Isto tako je pridonijelo tome da društvo ne osuđuje tu vrstu nasilja. Karakteristike tog oblika nasilja su da nasilnik ima težnju iskazivati nadmoć nad drugom osobom, a to postiže zastrašivanjem, prijetnjama i agresivnim ponašanjem. Taj oblik nasilja obuhvaća i ekonomsko ucjenjivanje koje se manifestira u oduzimanju osnovnih sredstava

za život čime se postiže da žena financijski, ali i emocionalno ovisi o nasilniku. Isto tako to nasilje odnosi se na izolaciju koja se manifestira u tome da ženi nije dopušteno da ima socijalni život. Također nasilnik može ženi ograničavati kretanje, od toga da smije odlaziti samo na posao do potpunog zatvaranja u kuću pa čak i zaključavanja te oduzimanju osobnih dokumenata. To nasilje je specifično i po tome što obuhvaća različite vrste nasilja. Odlika tog nasilja je da je kontinuirano i da se najčešće ne može predvidjeti. Činjenica je da je obiteljsko nasilje prisutno svugdje u svijetu i to u puno većoj mjeri nego što se misli. Obiteljsko nasilje najčešće vrše muškarci, ali u zadnje vrijeme i žene su te koje primjenjuju obiteljsko nasilje. Razlog zbog kojeg muškarci primjenjuju nasilje je taj da pokažu nadmoć i kontrolu nad ženom. Kod žena je razlog samoobrana odnosno svojevrsna reakcija na nasilje kojem su bile izložene.

6.6. Ostali oblici nasilja nad ženama

Što se tiče ostalih oblika nasilja nad ženama, postoje još razni oblici kao npr. nasilje nad ženama u oružanim sukobima. Pritom se ističe činjenica da su u ratovima često upravo žene bile žrtve svih oblika nasilja koje za vrijeme rata postaje još okrutnije. Začuđujuće je da se seksualno napastovanje nije smatralo ratnim zločinom. Jedan od oblika nasilja nad ženama je i vršenje abortusa ukoliko žena nosi žensko dijete odnosno ubijanje ženskih beba koje su tek rođene. Takav stav je najčešće prisutan u društvima u kojima ženska djeca imaju manju vrijednost od muške djece (npr. Indija, Kina). Isto je tako prisutna tendencija da se o ženskoj djeci manje vodi računa (npr. uskraćivanje medicinske brige) te to može dovesti do različitih bolesti ili čak smrti. Jedan od oblika nasilja nad ženama je i osakaćivanje ženskih genitalija, a odnosi se na potpuno ili djelomično uklanjanje vanjskih spolnih organa bilo iz vjerskih ili tradicionalnih razloga.

7. Tess Gerritsen

Tess Gerritsen rođena je 12.6.1953. godine u San Diegu u saveznoj državi California u Sjedinjenim Američkim Državama. Kao kćer majke Kineskinje i oca koji je imao američko-kineske korijene, imali su svoj kineski restoran u kojem je i Tess radila. Smisao za pisanje ima zahvaljujući djedu koji je poznati pjesnik u Kini. U djetinjstvu je maštala da će jednom zarađivati od pisanja romana (bila je velika obožavateljica Nancy Drew) no smatrala je da to nije ostvarivo te se opredijelila za medicinu. Školovala se na Sveučilištu Stanford koje je završila 1975. godine, smjer antropologija. Potom je doktorirala 1979. godine medicinu na Kalifornijskom sveučilištu u San Franciscu. Zatim je radila kao doktorica na Havajima u gradu Honolulu no ipak se odlučila okušati kao pisac.

Prvi roman objavila je 1987. godine, romantični triler *Pozovi poslije ponoći*. Godine 1996. objavila je prvi medicinski triler pod imenom *Harvest* i to bio presudni trenutak u njezinoj karijeri. Potom je napisala sljedeće romane: *Life Support* (1997.), *Bloodstream* (1998.), *Gravity* (1999.), *Kirurg* (2001.), *Šegrt* (2002.), *Grijesi* (2003.), *Dvojnica* (2004.), *Samo prividna smrt* (2005.), *Klub Mefisto* (2006.), *Vrt kostiju* (2007), *Harem mrtvih duša* (2008.), *Mjesto za ubijanje* (2010.), *Nijema djevojka* (2011), *Last To Die* (2012), *Die again* (2015) i *Playing with fire* (2015.). Njezine su knjige izdane u četrdeset zemalja, a u cijelom svijetu prodano je više od trideset milijuna primjeraka. Gerritsen je za roman *Samo prividna smrt* osvojila nagradu Nero Wolfe Award te nagradu Rita Award za roman *Kirurg*. Nazivaju je "kraljicom medicinskih neizvjesnosti". Piše pretežito trilere i medicinske trilere u kojima upotrebljava obilje stručnih termina iz područja medicine. Prema njezinom serijalu Rizzoli&Isles koji je sastavljen od čak jedanaest romana, snimljena je TV serija (u Hrvatskoj ta serija je prevedena kao *Djevojke na zadatku*), a u kojoj glavne uloge (detektivku Rizzoli te patologinju Isles) imaju glumice Angie Harmon te Sasha Alexander. Tess

Gerritsen živi u gradiću Kaden, u državi Maine. U sretnom je braku s danskim liječnikom Jacobom Gerritsenom s kojim ima dva sina. U mirovini je te se u potpunosti posvetila pisanju romana, a hobi joj je i cvjećarstvo.

8. Kriminalistički elementi u romanima *Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica, Samo prividna smrt*

U navedenim romanima javljaju se znamenita pravila S. S. Van Dinea koja navodi Igor Mandić, ali ima i nekih odstupanja. Prisutna su i teorijska stajališta Pavla Pavličića te Stanka Lasića.

8.1. Pravila koja se poštuju

U svim navedenim romanima poštuje se jedno od S. S. Van Dineovih pravila da u svakom kriminalističkom romanu mora postojati leš. Tako se u romanu *Kirurg* događa niz ubojstava u sadašnjosti, ali i u prošlosti. Ubojstvo Elene Ortiz događa se u sadašnjosti kao i ono Nine Peyton (iako je ona preživjela sam napad ubrzo ju je ubojica dokrajčio u bolnici). U sadašnjosti su ubijeni i Herman Gwadowski te policajac koji je čuvao Ninu (pritom su oba muškarca kolateralne žrtve). Zatim se otkrivaju slična ubojstva koja su se dogodila u prošlosti, točnije prije godinu dana ubijena je Diana Sterling, dok su prije tri godine žrtve bile Dora Ciccone te Catherine Cordell (koja je jedina preživjela). I u romanu *Šegrt* vidljivo je to pravilo, naime u romanu se događa nekoliko ubojstava i to u prošlosti, ali i u sadašnjosti. Jedna od žrtava koje su ubijene u sadašnjosti su muž i žena, Richard i Gail Yeager. Sljedeće žrtve su također bračni par, Alexander i Karena Ghent. Također su žrtve i dvije bolničarke te čuvar koji je čuvao Hoyota. Otkrivaju se i ubojstva iz prošlosti koja su djelo istog serijskog ubojice. Isto tako se i u romanu *Grijesi* poštuje ovo pravilo. Jedna od žrtava je redovnica, sestra Camille Maginnes (ona je pritom kolateralna žrtva). Žrtva je također i redovnica Ursula Rowland (iako preživi napad ipak umire u bolnici). Žrtva je i nepoznata žena koja ima gubu te biva ustrijeljena. Također, doktorica Maura Isles zamalo postaje žrtva. U romanu je

prisutan i zločin od prije godinu dana u kojem su ubijeni seljani sela Bara u Indiji koje je bilo selo gubavaca. Stanovništvo je ubijeno zbog pogreške obližnje tvornice pesticida, a zatim je selo spaljeno da bi se prikazalo kao smaknuće. Također je to pravilo vidljivo i u romanu *Dvojnica* u kojem se događaju ubojstva u sadašnjosti, ali i prošlosti budući da se radi o djelovanju serijskog ubojice. Tako su u prošlosti prije pet godina ubijene sestre Nikki i Theresa Wells. U prošlosti su nestali, a pretpostavlja se i ubijeni bračni par Robert i Karen Sadler i to prije četrdeset pet godina. U sadašnjosti je ubijena Anna Jessop za koju se ispostavlja da je sestra blizanka doktorice Maure Isles, a i ona sama zamalo biva ubijena. To ubojstvo otkriva zastrašujuće pojedinosti iz obitelji doktorice Isles. Žrtva koja je preživjela je Mattie Purvis. Još jedno ubojstvo se dogodilo u sadašnjosti, a to je ono istražitelja Ricka Ballarda kao i ono Terenca Van Gatesa i njegove žene Bonnie. I u romanu *Samo prividna smrt* poštuje se to pravilo. Tako se u tom romanu radi o ubojstvima iz prošlosti kada se događaju smaknuća pet odnosno šest nepoznatih žena. Ubojstva se također događaju i u sadašnjosti, to su ono "bolničkog čuvara" koji je imao zadatak da ubije Olenu, ali ga ona ubije u samoobrani. Na kraju ipak Olena postaje žrtva ubojstva kako se ne bi saznala prava istina. Nju i Josepha Roku likvidira antiteroristička jedinica.

U romanu *Kirurg* donekle se poštuje pravilo koje navodi Mandić, a koje kazuje da ubojstvo mora biti osobne naravi odnosno da ima elemente svojevrzne osvete. Tako ubojicu goni težnja da osveti svog partnera kojega je ranila Catherine Cordell. On ubija druge žene kako bi nju doveo ponovno u stanje poniznosti i straha te tako postigao učinak koje želi prouzročiti kod svojih žrtava. To pravilo se donekle poštuje i u romanu *Šegrt* u kojem ubojica Warren Hoyot (Kirurg) ubija bolničarke i čuvara kako bi pobjegao, namamio i naposljetku ubio Jane Rizzoli te je i tu prisutna neka vrsta osvete. Drugačija je situacija kod Dominatora kojega ne vodi osveta već težnja za nadmoći nad ženama. I u

romanu *Grijesi* je vidljivo to pravilo. Tako ubojica ubija nepoznatu ženu i sestru Ursulu kako ga ne bi odale budući da su bile svjedoci dok je sestru Camillu ubio jer se našla u krivo vrijeme na krivom mjestu. U romanu *Dvojnica* također se poštuje to pravilo pa tako Annu ubija Carmen Ballard, bivša žena istražitelja Ricka Ballarda koja ne prihvaća da je s njima gotovo kao ni da on osjeća nešto prema Anni (a kasnije i prema Mauri). S druge strane, ubojstva serijskog ubojice počinjena su također zbog osobnih interesa odnosno novca budući da su prodavali novorođenčad, a majku bi potom ubili. I u romanu *Samo prividna smrt* vidljiva je teza da su ubojstva svojevrsna osveta budući da je ubojica odnosno naručitelj ubojstava Carleton Wynne, direktor Nacionalne obavještajne koji je nadređen svim obavještajnim agencijama u SAD-u. On naručuje ubojstva jer želi likvidirati svjedoke koji imaju snimku (ili samo znaju za nju) na kojoj on seksualno iskorištava i tuče djevojčicu i to toliko brutalno da ona umire.

U romanu *Kirurg* donekle se poštuje pravilo koje kazuje da je u kriminalističkom romanu najčešće jedan krivac. Naime, postoji odstupanje budući da su ubojstva suviše slična te postoji sumnja da se radi o oponašatelju. Do tog zaključka se dolazi budući da je ubojica Andrew Capra ubijao prije tri godine, dok u sadašnjosti ubija njegov tadašnji partner Warren Hoyt. I u romanu *Šegrt* se donekle poštuje to pravilo budući da na početku djeluje jedan ubojica koji ubija bračne parove. No kasnije mu se pridruži Kirurg, točnije Warren Hoyot, koji bježi iz zatvora te se oni udružuju, postaju partneri. U romanu *Grijesi* se u potpunosti poštuje to pravilo s obzirom na to da je jedan ubojica, doktor Matthew Sutcliffe. S druge strane, to pravilo se ne poštuje u romanu *Dvojnica* budući da u ovom romanu djeluje obitelj serijskih ubojica, majka Amalthea Lank, otac Elijah Lank te sin Samuel. Amalthea i Elijah su počeli s ubijanjem prije čak četrdeset i pet godina, no Amaltheu su uhvatili prije pet godina te dobiva doživotnu kaznu. Elijah umire prirodnom smrću dok sin Samuel djeluje u sadašnjosti sve dok njegov život ne okonča upravo žena koja je

trebala biti njegova iduća žrtva, Mattie Purvis. U sadašnjosti također ubija i policajka Carmen Ballard koja ubija Annu, Ricka te zamalo i doktoricu Isles. To pravilo je donekle vidljivo i u romanu *Samo prividna smrt*. Naime, iako ubojstva izvršavaju dvojica muškaraca ipak je u pozadini naručitelj ubojstava odnosno jedan čovjek.

Kad je kazna u pitanju, u svim romanima je prisutna teorija Pavla Pavličića da u kriminalističkom romanu ubojica mora dobiti zasluženu kaznu. Ta teza je vidljiva u romanu *Kirurg* budući da žrtva Catherine Cordell ustrijeli ubojicu Andrewa Capru te ga ozbiljno ozlijedi, ali ga dokrajči njegov partner. Isto tako Kirurga slijedi zaslužena kazna jer bude osuđen i odlazi u zatvor. I u romanu *Šegrt* je vidljiva ta teza budući da Jane Rizzoli ubija Dominatora dok Kirurga, Warrena Hoyota teško ranjava te on ostane kvadriplegičar. Ta teorija je vidljiva i u romanu *Grijesi* u kojem ubojica Matthew Sutcliffe biva uhićen zbog ubojstva Camille, Ursule i bezimene žene. Isto tako kazna sustiže i oca preminule Camille, Randalla Maginnesa koji doživio moždani udar te je potpuno oduzet do kraja života pa bi se moglo reći da je također dobio zasluženu kaznu. To pravilo vidljivo je i u romanu *Dvojnica* budući da policajka Carmen Ballard bude ubijena kako ne bi ubila doktoricu Isles. Obitelj serijskih ubojica koji su djelovali, ali i još uvijek djeluju također su propisno kažnjeni. Tako Amalthea Lank služi doživotnu kaznu, muž umire prirodnom smrću od srčanog udara dok njihovog sina Samuela ubija preživjela žrtva Mattie Purvis. I u romanu *Samo prividna smrt* pravda je zadovoljena budući da glavni krivac, a to je direktor Nacionalne obavještajne, odlazi u zatvor. No, s druge strane ne odgovaraju za zločine klijenti koji su imali seksualne odnose s djevojkama koje su bile prisiljene na prostituciju. Isto tako ne odgovaraju ni ljudi koji kupuju djevojke kao ni oni koji to sve drže u svojim rukama.

Kad je tip pripovjedača u pitanju, Pavličić navodi da postoje dva tipa pripovjedača, a u romanu *Kirurg* prisutna je pozicija doktora Watsona (ovdje se

radi naime o promatraču koji pripovijeda o zbivanjima). Također je prisutna u tragovima i pozicija Philipa Marlowea, a odlika je te pozicije da pripovjedač, detektiv izlaže u prvom licu događanja kao i svoja razmišljanja te osjećaje, no tu su vidljive preinake. Naime, u nekim poglavljima prisutno je obraćanje u prvom licu, ali ne detektiva već ubojice (npr. prolog, poglavlja gdje promatra sljedeću žrtvu te poglavlja nakon ubojstva, poglavlja o različitim ritualima žrtvovanja kroz povijest). Kad je tip pripovjedača u pitanju, u romanu *Šegrt* prisutna je pozicija doktora Watsona. Isto tako je u nekim poglavljima prisutna pozicija Phillipa Marlowea gdje se javljaju fragmenti razmišljanja detektivke Rizzoli. No, također je prisutan taj tip pripovjedača, ali s manjim preinakama jer postoje poglavlja u kojima u prvom licu izlaže ubojica točnije Kirurg, Warren Hoyot. U romanu *Dvojnica* prisutna je pozicija doktora Watsona gdje pripovjedač pripovijeda o događajima. No, prisutna je i pozicija Phillipa Marlowea čija je odlika da detektiv izlaže u prvom licu međutim ovdje se radi o preinakama te pozicije. Naime, u segmentima je prisutno izlaganje u prvom licu doktorice Isles, ali i preživjele žrtve Mattie Purvis. Što se tiče tipa pripovjedača u romanu *Samo prividna smrt*, prisutan je tip pozicije doktora Watsona. Također je prisutna i pozicija Phillipa Marlowa budući da su prisutni segmenti razmišljanja detektivke Rizzoli, detektiva Deana, ali i doktorice Isles. No, vidljive su i preinake te pozicije budući da su u nekim poglavljima javljaju izlaganja u prvom licu, ali ne detektiva već zarobljenih djevojaka, Olege i Mile koje izlažu događaje iz prošlosti točnije iz zatočeništva.

8.2. Pravila koja se ne poštuju ili se djelomično poštuju

Niti u jednom romanu se ne poštuje pravilo koje ističe da u kriminalističkom romanu ne bi trebalo biti ljubavnog zapleta. Tako u romanu *Kirurg* detektiv Thomas Moore gaji određena osjećanja prema preživjeloj žrtvi Catherini Cordell što na kraju rezultira brakom. Ista takva situacija prisutna je i u romanu *Šegrt* u kojem detektivka Jane Rizzoli upoznaje Gabriela Deana. Iako u početku osjećaju izvjesnu netrpeljivost jedno prema drugom i djelomično neprijateljstvo, njihovo poslovno druženje kulminira strastvenom noću. To pravilo nije vidljivo ni u romanu *Grijesi* u kojem prisutna je stanovita privlačnost između Maure Isles i svećenika Daniela Brophya. Također je prisutno i ponovno buđenje strasti između doktorice Isles i njezinog bivšeg muža, doktora Victora Banksa. Isto tako, istražiteljica Rizzoli saznaje da je ostala trudna s agentom Gabrielom Deanom te se oni na kraju i ožene. Što se tiče romana *Dvojnica* ni u njemu nije vidljivo to pravilo budući da je u romanu prisutna privlačnost između doktorice Isles i svećenika Brophya, iako je i sama svjesna da je ljubav među njima nemoguća. No, isto tako upoznaje policajca Ricka Ballarda prema kojem također osjeća privlačnost, no bilo kakvo zbližavanje je osujećeno budući da ga ubije bivša žena Carmen, a i sama doktorica Isles zamalo plati životom. U romanu *Samo prividna smrt* također prisutna je ljubav između detektivke Rizzoli i detektiva Deana koji postanu roditelji kćerke Regine.

Pravilo koje se također ne poštuje odnosi se na i na ono koje ističe da istragu vodi isključivo jedan detektiv te se u tom segmentu vidljiva teza Pavličića kako kriminalistički roman u tom pogledu nije odraz stvarnosti budući da se u realnom svijetu detektivi zločine rješavaju kolektivno. Tako u romanu *Kirurg* istragu vodi bostonska policija odnosno detektivka Jane Rizzoli (koja je glavna istražiteljica na tom slučaju) i njezin partner Barry Frost. Također je vode i

detektiv Thomas Moore te njegov partner Jerry Sleeper, ali i detektiv Darren Crow te poručnik Marquette. To isto vrijedi i za roman *Šegrt* u kojem istragu vodi bostonska policija točnije Jane Rizzoli i njezin partner Barry Frost, ali i istražitelji Jerry Sleeper, Darren Crow te poručnik Marquette. Isto tako istragu vodi i Newtonska policija odnosno istražitelj Vince Korsak. Također se u istragu uključuje i FBI, odnosno agent Gabriel Dean. I u romanu *Grijesi* istragu vode Jane Rizzoli i Barry Frost, Crowe kao i doktorica Maura Isles te doktorica Julie Cawley. Oni skupa istražuju s FBI-om točnije agentom Gabrielom Deanom. Istragu u romanu *Dvojnica* vodi bostonska policija u suradnji s Newtonskom policijom, odnosno Jane Rizzoli i njezine kolege te istražitelj Ballard. Isto tako u istrazi sudjeluju i policija Fox Harbora, šef policije Roger Gresham te istražitelji Corso i Yates koji su iz Državne policije Mainea. Takva situacija je i u romanu *Samo prividna smrt* u kojem istragu vodi bostonska policija, odnosno detektivka Rizzoli, Thomas Moore i ostale kolege te specijalna jedinica Bostonske policije sa zapovjednikom Hayderom. Istragu također vodi i Gabriel Dean, FBI agent kao i agent John Barsanti. Pojavljuje se i istražitelj iz Virginije Eddie Wardlaw te pregovarač za taoce, Leroy Stillman i zamjenik direktora Nacionalne obavještajne službe David Silver, a isto tako je prisutna i Helen Glasser koja radi u Odjelu pravosuđa.

Pravilo koja se donekle poštuju odnosi se na ono koje ističe da bi u svakom kriminalističkom romanu trebao biti ograničen vremenski tijek radnje te je također prisutna Pavličićeva teza da svaki događaj u prošlosti utječe na one koji se događaju u sadašnjosti. Tako su se u romanu *Kirurg* ubojstva dogodila u prošlosti, prije tri godine odnosno prije jedne godine, ali događaju se i u sadašnjosti. U romanu *Šegrt* vidljivo je pravilo o ograničenom vremenu budući da se radnja događa tijekom ljetnih mjeseci, a također je vidljiva teza da svaki događaj u prošlosti ima odjeka u sadašnjosti. U romanu *Grijesi* to pravilo se donekle poštuje budući da su prisutni događaji od prije godinu dana, ali isto tako

i događaji u sadašnjosti koji su ograničeni na jednu zimu. Što se tiče romana *Dvojnica* to pravilo nije vidljivo s obzirom na to da se događaju ubojstva u sadašnjosti koja pak imaju podudarnosti s ubojstvima koja su se dogodila prije čak četrdeset i pet godina odnosno pet godina. Pravilo o ograničenom vremenu donekle je vidljivo u romanu *Samo prividna smrt* budući da se rješavaju ubojstva od prije tri godine, ali i ona u sadašnjosti.

Kad je u pitanju prostor u kriminalističkom romanu, teorija Pavla Pavličića je da je radnja ograničena na mali prostor, npr. jedan grad. Također je vidljiva tendencija da istražitelj zbog istrage nekada i putuje no da se stalno vraća na mjesto gdje je sve počelo. To pravilo vidljivo je u svim romanima. Tako je u romanu *Kirurg* radnja orijentirana na grad Boston i različite kvartove u gradu. No, u ovom romanu se ubojstva događaju u različitim gradovima točnije pored Bostona i u gradovima Atlanta i Savana. Tako detektiv odlazi u Savanu zbog istrage ubojstva od prije tri godine, ali se isto tako ponovno vraća u Boston. I u romanu *Šegrt* se ubojstva događaju u Bostonu i njegovim predgrađima. Isto tako je vidljiva teza o putovanju detektiva radi istrage pa tako detektivka Jane Rizzoli putuje u Washington i gradiće Shirley i Fitchburg, ali se na kraju vraća u Boston. U romanu *Grijesi* radnja je orijentirana na grad Boston odnosno na samostan Graystones. No, isto tako istražitelji putuju u Hyannisport, ali se opet vraćaju u Boston. To pravilo je donekle vidljivo i u romanu *Dvojnica* budući da se ubojstva događaju u različitim gradovima i državama, točnije u gradu Bostonu i gradu Fitchburgu odnosno državama Massachusetts i Maine. Ista situacija je i u romanu *Samo prividna smrt* budući da je radnja orijentirana na jedan grad, u ovom slučaju na grad Boston. No, ubojstva se događaju i u Virginiji pa detektivi slijede tragove i putuju izvan grada, ali se vraćaju na kraju u Boston.

8.3. Uloga doktora u kriminalističkim romanima *Kirurg, Šegrt, Grijesi, Dvojnica, Samo prividna smrt*

U svim navedenim romanima zastupljena je tvrdnja Mandića da doktori mogu imati važnu ulogu u rasvjetljavanju slučaja. Tako su prisutni stručnjaci iz različitih oblasti medicine točnije patologije, forenzike i psihologije. U romanu *Kirurg* se pojavljuju doktor Ashford Tierney i forenzičarka Erin Volchko koji daju značajan doprinos u rješavanju slučajeva. Isto tako, pojavljuje se i psiholog Lawrence Zucker koji pomaže istražiteljima tako da izradi psihološki profil ubojice i na taj način pomogne istražiteljima. Veliku ulogu u istrazi imao je i Alex Polochek koji je forenzički hipnotičar. On je podvrgnuo Catherinu Cordell hipnozi kako bi se sjetila detalja napada koji se dogodio prije tri godine. Ovdje je također prisutna teza Igora Mandića o zlom doktoru budući da su ubojice studirali medicinu. Ubojice su imale vještine kirurga, Andrew Capra je bio stažist, a Warren Hoyot je nakon što je izbačen sa studija medicine postao laboratorijski tehničar. Ta vještina je vidljiva po specifičnoj metodi vađenja ženskih organa, ali i pravilnim rezovima što dovodi do zaključka da ubojice imaju znanja iz oblasti medicine točnije kirurgije. Pozicija laboratorijskog tehničara Hoytu omogućuje da lakše pronalazi žrtve budući da ima uvid u zdravstvene kartone pacijenata te tako saznaje koje su žene pretrpjele seksualno zlostavljanje i po tome ih odabire kao svoje žrtve.

U romanu *Šegrt* također je vidljiva ta teza s obzirom na to da su prisutni patologinja Maura Isles i njezin pomoćnik Yoshima koji otkrivaju koliko je zapravo izopačeno nasilje kojem su podvrgnute mrtve žene (naime, riječ je o nekrofiliji). Isto tako je prisutna forenzičarka Erin Volchko kao i psiholog Lawrence Zucker koji pomaže u istrazi tako da daje uvid u psihu ubojice. Zanimljiva je situacija sa neuropsihijatricom Joyce O'Donnell koja brani ubojice, pokušava ih razumjeti te pokazuje možda malo prevelik interes za

ubijanje. Tako se ona dopisuje s Hoytom i kasnije ga posjećuje. Pritom se postavlja pitanje pripada li ona sferi zlog doktora te hoće li naposljetku i sama prijeći na stranu zla. Uloga doktora, patologa ima važnu ulogu i u romanu *Grijesi*. Naime, u ovom romanu su prisutni patologinja Maura Isles i njezin pomoćnik Yoshima. Važnu ulogu ima Isles budući da primjećuje da je žrtva Camille nedavno rodila što otvara put otkrivanju novih zločina (seksualno napastovanje). Isto tako, važnu ulogu ima i doktorica Julie Cawley koja otkrije da je bezimena žrtva bolovala od gube. Također sam ubojica je doktor te je vidljiva teorija o zlom doktoru. I u romanu *Dvojnica* medicina ima važnu ulogu. Naime u romanu je prisutna patologinja Maura Isles koja primijeti tragove na kostima od upotrebe noža, a koji su prisutni kod trudnica, a to saznanje nadalje dovodi do zastrašujućih otkrića. Isto tako se pojavljuje i patolog Daljeet Singh koji pomaže Isles u iskopavanju kostiju Roberta i Karen Sadler, a na koje se naišlo sasvim slučajno. U romanu su prisutni i tehničari forenzike Pete i Gary koji pružaju značajnu pomoć u rasvjetljavanju slučaja. Također se u romanu ponovno pojavljuje i neuropsihijatrica Joyce O'Donnell koja pomaže i istraži. Isto tako u romanu *Samo prividna smrt*, doktorica Isles ima važnu ulogu budući da ona otkriva da je Olena zapravo živa iako je bila proglašena mrtvom. Pojavljuje se i patolog Abe Bristol i pomoćnik doktorice Isles Yoshima.

9. Položaj žena u romanima

U svih pet romana zanimljiva je situacija jer žrtve su prvenstveno žene, kao pripadnice nježnijeg spola. No, u nekim romanima žene su prikazane kao žrtve, ali i kao junakinje budući da se uspiju obraniti, pobjeći ili pak ubiti svoje otmičare. Interesantno je također da se s jedne strane nalaze žene koje su žrtve ubojstava dok se s druge strane nalaze žene koje se nastoje uhvatiti ubojice točnije detektivka Jane Rizzoli, ali i patologinja Maura Isles. Tu su vidljivi feministički elementi budući da se žene zauzimaju za sebe te se nastoje osloboditi od dominacije muškaraca. No, kad su u pitanju navedeni romani, to oslobađanje pitanje je života i smrti.

U romanu *Kirurg* javlja se lik tridesettrogodišnje detektivke Jane Rizzoli koja je prešla iz Odjela za narkotike u Odjel za umorstva bostonske policije te je jedina žena među detektivima u Odjelu. Upravo zbog toga morala se dodatno dokazivati među muškim kolegama, a također su je neki kolege gledali s podsmjehom i omalovažavali samo zato što je žena (npr. kolega Darren Crow). Tu nije vidljiva teza Luce Irigaray koja navodi da je žena spol koji ne može misliti s obzirom na to da je Jane Rizzoli detektivka, a za taj posao je potreban britak um i koncentracija. Zbog svega toga je ustrajnija od svih u nastojanju da uhvati ubojicu i dokaže kako je sposobna jednako kao muški kolege kako bi je zbog toga počeli cijeniti. Isto tako je to omalovažavanje njezinog posla i zasluga prisutno od strane njezine obitelji.

"Mama i tata su upijali svaku njegovu riječ. Ono što ju je ljutilo bilo je da njezina obitelj nije pitala gotovo ništa o njezinom poslu. Dosad, Frankie se u svojoj karijeri mačo-marinca samo igrao rata. Ona je u borbi bila svaki dan protiv stvarnih ljudi, stvarnih ubojica." (Gerritsen 2013: 201)

Tu se također protežu feministička nastojanja budući da se Rizzoli želi istaknuti na poslovnom planu te nastoji da je muški kolege poštuju. Udaljena je sa slučaja

zbog toga što je ubila Karla Pacheca koji je bio nenaoružan, a za kojeg se mislilo da je Kirurg. Unatoč tomu, uspije naposljetku pronaći Kirurga no to zamalo plati životom. Ostale žene u romanu su sve žrtve seksualnog napastovanja te su zbog toga meta Kirurga budući da su ranjive i prestrašene. No, situacija je malo drugačija s Catherine Cardell. Naime, iako je prije tri godine bila žrtva silovanja uspjela se donekle oporaviti i ostvariti uspješnu karijeru kao doktorica. To samopouzdanje i čvrst stav kod nje nisu odgovarali Kirurgu koji je navikao biti nadmoćniji, dominantniji nad ranjivim žrtvama. Kirurg je naposljetku otme, ali ona ga opet uspije pobijediti budući da ga ustrijeli te tako spasi sebe, ali i detektivku Rizzoli.

I u romanu *Šegrt* žena se ostvaruje kao policajka odnosno detektivka i to u liku Jane Rizzoli koja je jedina žena u detektivskom timu bostonske policije djela za umorstva. Upravo zbog toga se mora više dokazivati i truditi kako kolege ne bi sebi pripisale njezine zasluge u rješavanju slučajeva. Isto tako, upravo je ona meta ubojice koji je pobjegao iz zatvora. Kirurg koji nikad ne ostavlja nedovršen posao kreće u potjeru za njom no ona opet pobijedi jer ga ranjava te on ostaje nepokretan do kraja života. U ovom romanu je vidljiva i njezina ženska strana budući da upoznaje agenta Deana prema kojem počinje osjećati izvjesne osjećaje, bez obzira što je do tada smatrala da ljubav odnosno muškarci nikako nisu za nju.

U romanu *Grijesi* je prisutan položaj žene kao majke. Naime, istražiteljica Jane Rizzoli saznaje da je trudna. Htjela je pobaciti jer smatra da nije podobna da bude majka, ali je na kraju ipak odlučila zadržati dijete. Nastoji ne pokazivati slabosti koje su svojstvene ženama te želi stoički podnijeti sve jednako kao i muški kolege. U romanu su prisutne redovnice kao žrtve i već je sama ideja nasilja nad njima dovoljno okrutna. Sestra Camille je zbog doživljenog očevog seksualnog zlostavljanja odlučila živjeti još pokornije, kako bi okajala svoje grijeha (npr. njezina soba je besprijevano čista što ukazuje na to da ju je do

iznemoglosti čistila). Tu je vidljiv drugi ostvaraj žene kao majke budući da ostaje trudna. Odlučila je roditi dijete iako je plod silovanja, no dijete je rođeno mrtvo i s velikim deformacijama. Iako ga je bacila u jezero, vidljiva je majčinska briga i tuga zbog smrti bebe.

"Maura je gurnula pincetu duboko u mokri preklop jastučnice i izvukla grančicu. - Nisu to konfeti - Nego osušeno cvijeće. Značenje ovog otkrića ponovno je izazvalo šutnju u sobi. Simbol ljubavi, pomislila je. Žalovanja. Sjetila se koliko je bila dirnuta, prije mnogo godina, kad je saznala da su Neandertalci svoje mrtve sahranjivali sa cvijećem. Bio je to dokaz njihove tuge, i shodno tome, njihove ljudskosti. Za ovim se djetetom, pomislila je, žalovalo. Omotano u laneno platno, posipano laticama suhoga cvijeća i zaštićeno vunenom dekićem. Nije to bilo uklanjanje, nego pogreb. Oproštaj." (Gerritsen 2005:87)

U romanu *Dvojnica* prisutne su žene koje su buduće majke odnosno koje su trudne, a koje su meta ubojice. Te žene su ujedno i žrtve ubojice, a upravo žrtva Mattie Purvis tome stane na kraj ubivši ga kako bi sačuvala svoj i djetetov život. Upravo je ovdje vidljivo kolika je majčinska ljubav jaka i koliko može prijeći sve granice budući da ga ona bježi, a naposljetku ga i ubija.

" - Gdje ju je držao? - U rupi, četiri kilometra odavde. Maura se namrštila. - I ona je prevalila sav taj put pješice? - Da. Zamisli da trčiš po mraku kroz šumu. I istodobno imaš trudove. Spustila se iz šume niz onu tamo padinu. - Ne mogu to ni zamisliti. - Trebala bi vidjeti kutiju u kojoj ju je držao, kao lijes. Živa zakopana tjedan dana... ne znam kako je sačuvala zdrav razum. Maura je pomislila na mladu Alice Rose, zatočenu u jami prije mnogo godina. Samo jedna noć očaja i mraka proganjala ju je do kraja njezinog kratkog života. Na kraju ju je i ubila. A Mattie Purvis se izvukla ne samo zdrava, nego i spremna na borbu. Spremna preživjeti" (Gerritsen 2006: 288)

I sama detektivka Jane Rizzoli je u sedmom mjesecu trudnoće, ali unatoč tome i dalje predano obavlja svoj posao.

Istražiteljica Jane Rizzoli se u romanu *Samo prividna smrt* ostvaruje kao majka. Naime, rodi kćer Reginu no ne osjeća se dobro u toj ulozi. Smatra da ne može biti dobra majka, a i nedostaje joj posao. Budući da je na porodiljnom dopustu, ne smije biti službeno na ovom slučaju no to je ne sprječava da istražuje i pomaže kolegama. Njezina privrženost poslu je tolika da dva tjedna nakon poroda putuje u drugu državu kako bi detaljnije istražila slučaj i dobila neke odgovore. Dovede svoje dijete u opasnost kada ga uzima sa sobom dok bježi s Milom, a to zamalo plati životom. U ovom romanu žene su prikazane kao svojevrsna "roba" odnosno prisutna je prisilna prostitucija. Olena i Mila samo su jedne od mnogih žrtava trgovine bijelim robljem te su bile prisiljene na prostituciju u javnoj kući na osami u saveznoj državi Virginiji. Jedine su preživjele masakr kada su ubijene sve djevojke u kući te su zbog toga postale meta budući da su vidjele snimku.

10. Nasilje u romanima

U svih pet romana prisutno je nasilje prvenstveno muškaraca nad ženama, a nasilje se manifestira kao fizičko nasilje, silovanje, trgovina ženama, prisilna prostitucija i ubojstva. Nasilje koje je zastupljeno u romanima je izrazito okrutno, bilo da je usmjereno na uništavanje žene kao osobe (silovanje, vađenje maternice, prisilna prostitucija) bilo kao majke (ubijanje trudnica i vađenje beba). Isto tako, prisutno je i obiteljsko nasilje točnije incest (otac seksualno napastuje kćer što rezultira trudnoćom).

10.1. Seksualno nasilje

U romanu *Kirurg* sve su žrtve bile prije napada seksualno napastovane. Na početku istrage se smatralo da je silovatelj i ubojica ista osoba. No, Ninu Peyton je silovao Karl Pacheco, a ubio ju je Kirurg. Glavni cilj ubojice je preživjela žrtva Catherine Cordell odnosno ubijanjem drugih žena ubojica želi prestrašiti Catherine i uputiti joj poruku da će doći po nju. U romanu je prisutna teza Mamule da silovanje ostavlja jako veliku traumu kod žena. Naime, doktorica Cordell je cijelo vrijeme tjeskobna, jedva čeka da dođe u svoj dom gdje se osjeća donekle sigurno. Kod ostalih žena je vidljivo pak otuđivanje od društva i povlačenje u sebe odnosno one se boje izaći iz kuće pa čak i otvoriti prozor što samo dokazuje u kojoj je mjeri to utjecalo da njih. No, ipak te žene komuniciraju međusobno u virtualnom svijetu te se međusobno podržavaju, daju savjete i tješe te se barem na taj način nastoje donekle oporaviti. U romanu *Šegrt* prisutno je seksualno napastovanje. Ubojica vrši teror nad ženama pred njihovim muževima kao bi na taj način iskazao nadmoć, ali i određeni osjećaj vlasništva koji upravo tim činom ostvaruje nad njom.

"Zavezao si liječnikove zglobove i gležnjeve i prelijepio mu usta kako ne bi mogao vikati, kako ti ne bi odvlačilo pozornost. Posjeo si ga tamo, uza zid i od njega učinio nijemu publiku od jednog čovjeka. Richard Yeager je još uvijek bio živ i posve svjestan onoga što si kanio učiniti. Ali, ne može ti se usprotiviti. Ne može zaštititi svoju ženu." (Gerritsen 2004: 37)

Kao da to nije dovoljno, seksualno napastovanje je još izopačenije. Naime, u pitanju je nekrofilija, najteže moguće oskrvnjivanje ženskog trupla, a to je seksualni odnos s mrtvom ženom. Seksualno napastovanje prisutno je i u romanu *Grijesi* u kojem otac zlostavlja kćerku te se ujedno radi o incestu, ali isto tako i o obiteljskom nasilju. To napastovanje je rezultiralo trudnoćom, a dijete je rođeno mrtvo s fizičkim anomalijama. I u ovom romanu je vidljiva teza Maje Mamule da je silovanje čin koji ostavlja nezamislivu traumu kod žena. Tako Camilla biva silovana te pokušava očistiti svoje grijehе bjesomučno čisteći, a isto tako je vidljiv nagovještaj kako smatra da je sama kriva za to što joj se dogodilo budući da se želi očistiti od grijehа. U ovom slučaju je vidljiva teorija Mamule koja navodi da žena koja je pretrpjela seksualno nasilje smatra da je sama kriva za to. Seksualno nasilje prisutno je i u romanu *Samo prividna smrt* u kojem se obrađuje problem prisilne prostitucije. Ovdje je vidljiva teorija Maje Mamule koja ističe kako su žrtve organizirane trgovine ljudima najčešće upale u svojevrsnu klopku i postale robovi. Tako Mila organizirano s grupom djevojaka ilegalno prelazi granicu i dolazi u SAD s uvjerenjem da je dobila posao iz snova kako bi započela bolji život nego što ga je imala u Bjelorusiji. Međutim, otmičari im oduzmu putovnice te je i to u skladu s teorijom Maje Mamule da se svodnici potrudе da žrtve ostanu bez svog identiteta odnosno da postanu njihove svojevrsne marionete.

10.2. Fizičko nasilje

U svim romanima je prisutno fizičko nasilje, a žrtve su većinom žene dok su počinitelji isključivo muškarci. To fizičko nasilje rezultira u većini slučajeva smrću žrtve odnosno ubojstvom koje se smatra najokrutnijom posljedicom fizičkog nasilja. Tako u romanu *Kirurg* ubojica napada svoje žrtve pod okriljem noći u njihovim domovima, dok one spavaju te ih drogira, veže i zapečati im usta. Zatim im na živo vadi maternicu, najvažniji organ koji ih čini ženom te koji im daje stanovitu moć nad muškarcima. Vađenje maternice za njega predstavlja svojevrsni ritual kao pročišćenje budući da su bile seksualno zlostavljane. Naposljetku im prereže vratnu arteriju. Fizičko nasilje je vidljivo i u romanu *Šegrt* i to kada ubojica muškarcima prereže vratnu arteriju. Prvotno im veže ruke i noge kako se ne bi opirali i kako bi na taj način pokazao određenu nadmoć nad njima, a onda nožem izvrši smaknuće. U romanu *Grijesi* ubojica je svoje žrtve, redovnice nasmrt brutalno premlatio pa su istražitelji na početku pretpostavljali da ubojica ima averziju ili prema redovnicama ili prema ustanovi koju one predstavljaju odnosno prema Crkvi no na kraju se otkrije da je u pitanju uklanjanje svjedoka. Isto tako i u romanu *Dvojnica* je vidljivo izrazito okrutno fizičko nasilje budući da su meta ubojice trudne žene u visokom stadiju trudnoće koje omami drogom, a onda ih stavlja u lijes koji je pod zemljom te čeka trenutak kada žena počne rađati. Zatim vadi dijete iz utrobe kako bi ga prodali, a ženu potom ubijaju. Fizičko nasilje je prisutno u romanu *Samo prividna smrt* budući da trgovci ljudima fizički kažnjavaju žene kako bi bile poslušne. Isto tako i klijenti često primjenjuju fizičko nasilje nad njima, ovisno o njihovim bolesnim sklonostima. Upravo takvo fizičko nasilje dovodi do ubojstva djevojčice koja umire od udaraca klijenta koji je izgubio kontrolu. Ovdje je vidljiva teorija Mamule da je najteža posljedica fizičkog zlostavljanja upravo smrt žrtve odnosno ubojstvo.

10.3. Prisilna prostitucija

Samo u jednom romanu zastupljen je ovaj oblik nasilja. U pitanju je roman *Samo prividna smrt* u kojem je prisutna prisilna prostitucija odnosno trgovina ženama. Naime, djevojke su u potrazi za boljim životom i navodnim poslom iz snova u Americi, dospjele u klopku trgovaca ljudima da bi na kraju završile u zatočeništvu i bile prisiljene na prostituciju. Također je pritom nezaobilazna uporaba droga budući da ih je bilo potrebno omamiti kako se ne bi opirale. U ovom romanu je vidljiva teza Mamule da žene koje postanu žrtvom takve prostitucije najčešće odlaze iz svojih zemalja u potrazi za boljim životom i to u razvijenije zemlje zapadnog svijeta pa tako Mila dolazi u SAD iz istočne Europe točnije Bjelorusije.

"Znate li koliko u ovoj zemlji ima prisilnih seksualnih radnica? ... Najmanje pedeset tisuća. ... Govorim o robovima, koji služe protiv svoje volje. Na tisuće djevojaka dovedenih u Ameriku u kojoj jednostavno nestanu. Postanu nevidljive. A ipak su svuda oko nas, u velikim gradovima, u malim mjestima. Skriveno u bordelima, zaključane u stanovima." (Gerritsen 2007: 294)

11. Zaključak

Analizom pet kriminalističkih romana *Kirurg*, *Šegrt*, *Grijesi*, *Dvojnica* te *Samo prividna smrt* autorice Tess Gerritsen ukazuje se na oblike nasilja koji su u njima prisutni, ali i što je to zapravo dovelo do toga. Također je vidljivo na koji način zločinac planira ubojstva, ali i bijeg od pravde koja ga na kraju ipak sustiže.

Kad je u pitanju nasilje, u svim navedenim romanima prisutno je izuzetno okrutno fizičko nasilje, ali isto tako se javlja i seksualno nasilje kao i prisilna prostitucija. U svim romanima prisutno je okrutno izživljavanje muškaraca nad ženama te se postavlja pitanje koliko zapravo ljudski um može biti bolestan kada netko može to napraviti drugom ljudskom biću, a sve to radi iz pukog zadovoljstva ili pak vođen osjećajem mržnje ili osvete. Pritom se u romanima žene prikazuju kao slabije i podložnije ličnosti. Međutim, postoje odstupanja od toga budući da u romanu *Dvojnica* upravo žrtva odnosno žena uzima pravdu u svoje ruke odnosno kažnjava ubojicu te se time dokazuje ženska snaga i moć. Također se odstupanja vide i kroz svih pet romana i to kroz lik istražiteljice Rizzoli kao i doktorice Isles koje djeluju u pretežno muškom okruženju. Detektivka Rizzoli pokušava srušiti stanovite predrasude te želi da je se poštuje i da je u istom rangu kao muške kolege te su tu vidljivi feministički elementi. Što se tiče kazne za počinjena djela, u svim romanima zločinca najčešće sustiže ruka pravde odnosno odgovara za svoj zločin, bilo zatvorskom kaznom ili nekim drugim oblikom kazne kao npr. smrt ili teške tjelesne povrede koji ih učine invalidom. Budući da se radi o kriminalističkim romanima u kojima su nesumnjivo prisutna ubojstva koja su najokrutnija posljedica fizičkog nasilja. Zanimljiva činjenica je da je autorica Tess Gerritsen bila liječnica te se postavlja pitanje koliko su ustvari zločini u romanima rezultat fikcije ili su pak možda bazirani na istinitim događajima. Ukoliko je tako, zastrašujuće je da (ako) i u stvarnosti postoje takvi bolesni umovi, ljudi.

Popis literature

Grada:

1. Gerritsen, Tess: *Dvojnica*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2006
2. Gerritsen, Tess: *Grijesi*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2005
3. Gerritsen, Tess: *Kirurg*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2013
4. Gerritsen, Tess: *Samo prividna smrt*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2007
5. Gerritsen, Tess: *Šegrt*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2004

Literatura:

1. Butler, Judith: *Nevolje s rodom: feminizam i subverzija identiteta*, Ženska infoteka, Zagreb, 2000
2. Donat, Branimir: *Prakseologija hrvatske književnosti III. modernizam i postmodernizam*, Fraktura, Zaprešić, 2011.
3. Kolarec Đurđica; Pamuković, Nela: *Prostitucija i trgovanje ženama*, Centar za žene žrtve rata, Zagreb, 2005
4. Lasić, Stanko: *Poetika kriminalističkog romana*, Liber, Zagreb, 1973.
5. Mandić, Igor: *Principi krimića*, NIRO "Mladost", Beograd, 1985.
6. Pavličić, Pavao: *Sve što znam o krimiću*, Ex Libris, Zagreb, 2008
7. Singer, Mladen i suradnici: *Kriminologija delikata nasilja: nasilje nad djecom i ženama, maloljetničko nasilje*, NAKLADNI ZAVOD GLOBUS, Zagreb, 2005
8. Watkins Alice, Susan; Rueda, Marisa; Rodriguez, Marta: *Feminizam za početnike*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2002.

Internetski izvori:

9. Internationoally bestselling author Tess Gerritsen. Dostupno na: <http://www.tessgerritsen.com/about-tess/> (1.7.2019.)

10. fullersociety.com Tess Gerritsen: biografija, karijera i osobni život - Umjetnost - 2019. Dostupno na: <https://hr.fullersociety.com/3383229-tess-gerritsen-biography-career-and-personal-life> (5.7.2019.)

11. Janković, Josip; Žilić, Marija: *Nasilje, Socijalne teme* : Časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti, Vol. 1 No. 3, 2016. Hrčak, Portal znanstvenih časopisa RH. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/176988> (9.7.2019.)

12. *Hrvatska enciklopedija* Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža on-line izdanje. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19203g> (21.8.2019.)